

Celian CD-äänikirjojen kuvailu - kysymyksiä ja vastauksia

Talonmies-Extra (14): Äänikirjojen kuvailu 21.3.2024

Anneli Renfors

Kansalliskirjasto, Melinda-palvelut

Mikä Celia?

- [Saavutettavuuskirjasto Celia](#) on valtion erikoiskirjasto/OKM:n alainen virasto, joka tukee yhdenvertaisuutta lukemisessa ja oppimisessa
- Celia tuottaa ja välittää ääni- ja pistekirjoja sekä muita erikoisvalmisteisia kirjoja ja oppimateriaaleja.
- Celian e-äänikirjoja voi hakea [Celianet.fi](#)-tietokannasta

Lainajana Celiassa

- Asiakkaaksi voivat liittyä kaikki, joille tavallisen kirjan lukeminen on vaikeaa lukivaikkeuden, sairauden, vamman tai vastaavan syyn vuoksi
- Asiakkaat voivat lainata e-äänikirjoja itse suoraan Celianet.fi-tietokannasta
- Rekisteröitymällä Celian asiakkaaksi saa lainausluvan
- CD-äänilevyjä voi lainata kirjastoista myös ilman rekisteröitymistä – rekisteröitymisestä on hyötyä, esimerkiksi CD-äänikirjojen toimitus kotiin mahdollista
- Kirjastoissa todistusta lukemisesteestä ei tarvita, kouluissa oikeuden antaa opettaja, usein erityisopettaja.
- Melkein kaikissa Suomen kunnissa on kirjasto, jossa voi liittyä Celian palvelujen käyttäjäksi.
- Asiakas voi täyttää kirjastoissa ennakkotietolomakkeen/valtakirjan liittyäkseen Celian asiakkaaksi, myös puhelinhaastattelun perusteella voi liittyä
- [Katso lisää Celian asiakkaaksi liittymisestä](#)

Celian äänikirjoista

- Celian äänikirjat ovat lainattavissa verkkoaineistona, ja tarvittaessa niitä poltetaan CD-äänilevyiksi
- Melindaan on luetteloitu vain Celian CD-äänikirjoja
- Celian äänikirjat ovat suurimmaksi osaksi [Daisy-kirjoja](#)
- Daisy-äänikirja on näkövammaisten ja muiden lukemisesteisten käyttöön kehitetty digitaalinen äänikirja, joka on saavutettava.
- Daisy (Digital Accessible Information System) on formaatti, digitaalinen saavutettava informaatiojärjestelmä.

Kysymyksiä Celian CD-äänikirjojen kuvailusta

- Käsitelty Kumean kokouksissa muun muassa [10.2.2021](#) ja [16.6.2021](#)
- Vastauksia muokattu 8.3.2024 ja koottu yhteen
- Melindan asiakaspalautekyselyissä tullut pyyntöjä omaksi ohjeekseen
  - ➔ Ei omaa ohjetta
  - ➔ Soveltuvien osien noudatetaan äänikirjojen kuvailuohjetta
  - ➔ Kysymykset ja vastaukset [Äänikirjojen ohjeen alisivuna RDA-kuvailu MARC 21 -formaattissa -ohjesivustolla](#)

Celia-kirjojen 245#b-osakenttä 1/2

KYSYMYS

- Melindassa näkee 245#b-osakentässä alanimekkeenä :
#b Daisy-äänikirja vain lukemisesteisille
- Mielestäni tämä on asiakasystävällinen käytäntö, mutta saako, voiko sitä ottaa laajemmin käyttöön? Vain lukemisesteisille -fraasi kentässä 506 jää monelta varaajalta huomaamatta.

VASTAUS (Kumea 10.2.2021)

- Ei merkitä näin, vaan noudatetaan kuvailusääntöjä.

Celia-kirjojen 245#b-osakenttä 2/2

VASTAUS (Kumea 16.6.2021)

- Ei tehdä keinotekoisia alanimekkeitä, eli noudatetaan KUMEAN 10.2.2021 antamaa suositusta. Kirjastot saivat ennen vanhaan Celian äänikirjat Kirjastopalvelun kautta CD-äänilevyinä. Näiden koteloissa oli painettuna fraasi "Daisy-äänikirja vain lukemisesteisille" alanimekkeenä, jolloin oli ihan oikein myös tallentaa se alanimekkeenä.

Käytetään kiinteämittaisten 008/22 f - erityisryhmä (= Daisy-äänitteet)

ja

506 1# #a Vain lukemisesteisille.

540 ## #c Tekijänoikeuslaki #u <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1961/19610404>

- Kentät 506 ja 540 on säilytettävä paikalliskannoissa. 1. indikaattorin arvo 1 kertoo, että julkaisun käyttö sisältää pääsyräjoituksia.

007 – Fyysisen kuvailun informaatiokoodit (T)

KYSYMYS:

- Daisy-äänikirjoja ei voi kuvailla äänikirjaohjeen mukaisesti vaan ne ovat Aurorassa aineistolajina Äänikirja -daisy, eli koodattuna 007-kentässä:

007**co**||||g||||||

- Tämä aiheuttaa sen, että ne näkyvät Finnan puolella CD-ROMeina. Voiko Melindaan jättää koodit Auroran vaatimalla tavalla?

Kiinteämittaisten kenttien arvot (kenttä 007)

EI NÄIN: 007 **co**||||g||||||

- (007/00 - Aineistoluokka c = elektroninen aineisto, 007/01 – Aineiston erityismääre o = optinen levykasetti)

➔ Näkyy Finnassa CD-ROM –levynä

VAAN NÄIN:

007 **sd**|f||g|||m||| (äänite aineistoluokkana, äänilevy aineiston erityismääreenä)

007 - (S) ÄÄNITE

007/00 – Aineistoluokka = s - äänite

007/01 – Aineiston erityismääre = d - äänilevy

007/03 – Nopeus = f - 1,4 metriä sekunnissa

007/06 – Mitat = g - 4 3/4 tuumaa tai 12 cm

007/10 – Valmistusmateriaali = m - muovi ja metalli

Tasokoodi Leaderissä (000/17) ja Huomautus kuvailun perustasta (kenttä 588)

KYSYMYS:

- Pitääkö Daisylläkin laittaa 000/17=5, jos pohjana on käytetty kirjatietuetta, kuten Ellibsin sokkona kuvailut äänikirjat? Saako Celian äänikirjoille laittaa 588-kenttään fraasin "Kuvailun perustana painetun aineiston tietue"?

VASTAUS:

- Celian äänikirjoja kuvailtaessa lähde on äänilevy, ei kirjatietue / painettu aineisto. [RDA 2.2.2 Ensisijainen tiedonlähde 2.2.2.1 Yleiset ohjeet](#)
- Painetun aineiston tietuetta voi pitää pohjana, mutta se ei ole kuvailun lähde.
- 000/17 – Koodaustaso =5 on tasokoodi, jota käytetään, kun kuvaillaan aineistoa, josta ei voi tietoja tarkistaa tai tietueen kuvailua täydennetään myöhemmin.
- Ei laiteta 588-kenttään (588 – Kuvailun perusta) fraasia "Kuvailun perustana painetun aineiston tietue", sillä kuvailu tehdään manifestaation, eli tässä tapauksessa, CD-äänilevyn perusteella. Painetun aineiston tietuetta on käytetty vain pohjana, apuna.
- Jos CD-äänilevy on käsillä ja tiedot näin tarkistettavissa, käytetään tiedonlähteenä levyä ja/tai koteloa -> tasoksi 4.

Celian julkaisutunnus

KYSYMYS:

- Mikä on Celian levyllä oleva numerosarja, ei ainakaan EAN-koodi? Miten se merkitään tietueelle?

VASTAUS:

- Numerosarja on Celian oma julkaisijan tunnus
- Tallennetaan kenttään 028 Julkaisijan tunnus seuraavasti:

028 01 #b Celia #a 358171

Äänikirjojen vastuullisuustiedot 1/2

KYSYMYS:

- Mihin kenttään saa laittaa vastuullisuustekijät? Äänikirjojen kuvailuohjeessa sanotaan, että niitä ei merkitä 245#c-kenttään.

Äänikirjojen vastuullisuustiedot 2/2

VASTAUS:

- Noudatetaan [äänikirjojen kuvailuohjetta](#) lukijan merkitsemisestä 511-kenttään.
  - [RDA 20.1.2 Ekspressioon liittyvien toimijoiden merkitseminen](#)
  - [RDA 20.2.1.2 Tiedonlähteet](#)
- Jos äänikirjan kääntäjää ei ole mainittu ensisijaisessa tiedonlähteessä (CD-levy), sitä ei merkitä 245#c-kentän vastuullisuustietoihin. Jos levyn kuuntelee, siellä kääntäjä on yleensä mainittu ja tällöin sen voi merkitä 245#c-kenttään.
- Jos tiedät, kenen suomennos ääneen luetussa versiossa on, voit laittaa tiedon huomautusalueelle 500-kenttään.
- 700-kenttään voi tallentaa luetun version kääntäjän nimen, jos nimi on tiedossa, vaikkei sitä lähteessä mainittaisikaan.
- [Celian tietokannasta](#) voi olla apua kääntäjän selvittämisessä.

Daisy-äänikirjojen julkaisuvuoden merkintä 1/3

KYSYMYS:

Jos aineistossa ei ole merkittynä julkaisuvuotta, voiko käyttää painetun version alkuperäistä julkaisuvuotta? Miten voisi arvioida julkaisuvuoden?

VASTAUS:

Daisy-äänikirjojen julkaisuvuotena ei voi käyttää painetun version alkuperäistä julkaisuvuotta eikä masternauhan äänitysvuotta.

Daisy-äänikirjojen julkaisuvuoden merkintä 2/3

KYSYMYS:

Levyllä näyttäisi olevan vuosi 2000 ja [Celian tietokannassa](#) oli annettu tietueelle sama vuosi. Voisiko julkaisuvuotena käyttää levyllä näkyvää vuotta ja/tai tarvittaessa voisi tarkistaa Celian tietokannasta?

VASTAUS:

Äänikirjan julkaisuvuosi otetaan levyiltä tai tarvittaessa [Celian tietokannasta](#). Levyllä oleva julkaisuvuosi merkitään 264#c-kenttään, vaikka se olisi väärä ([RDA 2.8.6.3](#)).

Daisy-äänikirjojen julkaisuvuoden merkintä 3/3

KYSYMYS:

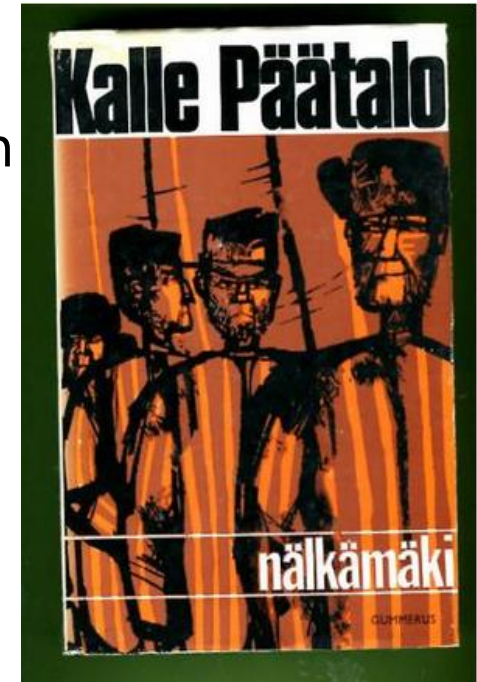
Hankalimpia ovat nämä vanhemmat, esimerkiksi 1970-luvulla painettuina ilmestyneet teokset, joista on tehty daisy-äänikirjoja. Esimerkkinä Kalle Päätalon Nälkämäki, ilmestynyt painettuna 1967. Viime syksynä kirjastoon tilattuun daisy-äänikirjan levyyn on painettuna vuosi 1967. Myös Celianetissä vuotena on 1967. Eli mitä tällaisessa tapauksessa pitäisi merkitä julkaisuvuodeksi?

VASTAUS:

Daisyissa oleva vuosiluku kertoo ajankohdan, jolloin äänikirjan tiedot on luetteloitu kirjastojärjestelmään. Koska levyihin tai Celianetiin ei ole siis merkitty julkaisuaikaa, kuvailua tehtäessä ei ole muuta vaihtoehtoa kuin *arvioida se*.

KYSYMYS:

Kaipaamme apua tuohon julkaisuvuoden arviointiin, eli, jos olisi vielä mahdollista tarkentaa ohjeistusta siitä, miten tällaisissa "Päätalo-tyyppisissä" esimerkeissä tuo julkaisuvuosi pitäisi arvioida.

Virheellisen julkaisuvuoden merkitseminen

- Vuosi 1967 viittaa masternauhan äänitysvuoteen. Päätalon kirja on äänitetty vuonna 1967, myöhemmin se on digitoitu ja julkaistu CD-äänilevynä. Ennen vuotta 2004 ei Celiassa ole ollut kuin korkeintaan kokeiluluontoista CD-levyjen tuottamista. Ensimmäisen CD-äänilevyn tilauksen perusteella voidaan Celiassa arvioida CD-äänilevyn julkaisuvuosi. Tässä Päätalo-tapauksessa tilausvuotta ei valitettavasti ole voitu selvittää.
- Vaikka tiedonlähteessä esiintyvä julkaisuaika tiedetään kuvitteelliseksi tai virheelliseksi, jäljennetään se kuvailuun ([RDA 2.8.6.3](#)). Todellisesta julkaisuajasta tehdään huomautus ([RDA 2.17.7.3](#)).

Virheellinen julkaisuvuosi

ESIMERKKI (edellisten diojen Päätalon Nälkämäki -tapaus)

008/06-11 s2004*

264 #1 #a ... #c 1967.

500 ## #a Julkaisuaika todellisuudessa aikaisintaan 2004.

TAI

500 ## #a Julkaisuaika todellisuudessa vuosien 2004 ja 2021 välillä.

*) Tallennettaessa virheellistä julkaisuaikaa 264#c-kenttään ja oikeaa julkaisuaikaa 008:iin, Aleph antaa nyt virheilmoituksen "Check years in 008 and 260/264". Virheilmoituksen voi ohittaa, jos vuosilukujen kuuluu olla erilaisia.

Arvioitu julkaisuvuosi

- Mikäli julkaisuaikaa ei voi arvioida [RDA 2.8.6.6](#).
- Aikaväli arvioitu julkaisuvuodeksi

ESIMERKKI

008 q 2010 2015

264 #1 ‡c [Vuosien 2010-2015 välillä?]

MARC 21 -kenttien selitteet:

008 merkkipaikka 06 = Julkaisuaian tyyppi/Julkaisun tila, q = Epävarma julkaisuaika

008 merkkipaikat 07-10 = Julkaisuvuosi 1, 11-14 = Julkaisuvuosi 2

264 Huomautus tuotanto-, kustannus-, jakelu-, valmistus- ja tekijänoikeustiedoista (T)

Alkuteoksen merkitseminen

KYSYMYS:

- Miten merkitään alkuteos, jos sitä ei ole mainittu levyllä?

VASTAUS:

- Alkuteoksen tiedot saa ottaa mistä tahansa luotettavasta lähteestä, ja sen saa merkitä 240- tai 130-kenttään.
- [RDA 6.1.1 Tiedonlähteet](#)

Äänikirja CD-levyllä - kiinteämittaiset kentät

LEADER 000/06 - Tietueen tyyppi = i – Puheäänite

007 - (S) ÄÄNITE

007/00 – Aineistoluokka = s – äänite

007/01 - Aineiston erityismääre = d – äänilevy

007/03 – Nopeus = f - 1,4 metriä sekunnissa

007/06 – Mitat = g - 4 3/4 tuumaa tai 12 cm

007/10 – Valmistusmateriaali = m - muovi ja metalli

008 (MU) MUSIIKKI

008/22 – Kohderyhmä = f - erityisryhmä [*Daisy-äänitteet*]

008/30-31 – Kirjallisuuslaji

ESIMERKKI – vaihtuvamittaiset kentät

028 01 #b Celia #a 386749

100 1# #a Nyman, Jake, #d 19xx- #e kirjoittaja. #0 (FI-ASTERI-N)...

240 10 #a **Monen vuoden jälkeen. #l Suomi. #h Puhe** <- Tämä käytäntö tulossa

245 10 #a Monen vuoden jälkeen : #b radiomiehen muistelmat : ~~Daisy-äänikirja vain lukemisesteisille~~ / #c Jake Nyman.

264 1# #a [Helsinki] : #b Celia, #c 2024.

300 #a 1 CD-levy (Daisy) (10 h 8 min)

336 #a puhe #b spw #2 rdacontent

337 #a audio #b s #2 rdamedia

338 #a äänilevy #b sd #2 rdacarrier

341 #a kuuloon perustuva

344 #a digitaalinen #b optinen

347 #a äänitiedosto #b MP3 #b Daisy

506 1# #a Vain lukemisesteisille.

511 0# #a Lukija: Tapio Rauvala.

532 0# #a Vaatii kuuntelulaitteen

540 ## #c Tekijänoikeuslaki #u <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1961/19610404>

Kiitos!

melinda-posti@helsinki.fi

Melinda-wiki: <https://www.kiwi.fi/display/melinda>

<https://twitter.com/Melindapalvelu>